

2020-11-25

Justitiedepartementet
EU-enheten

Informell videokonferens för ministrar (rättsliga frågor) den 2 december 2020

Kommenterad dagordning

1. Godkännande av dagordningen

Avsikten med behandlingen i rådet: Godkännande. Se bifogad preliminär dagordning.

2. A-punkter

Avsikten med behandlingen i rådet: Det är inte aktuellt med godkännande av A-punkter vid detta ministermöte.

3. Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om tillämplig lag för rättsverkan gentemot tredje man av överföring av fordringar

Avsikten med behandlingen i rådet: Information från ordförandeskapet

Ansvarigt statsråd: Morgan Johansson

Dokument: 13122/20 (bifogas).

Tidigare dokument: Faktapromemoria 2017/18:FPM65, Kommissionens förslag KOM (2018) 96, 14498/18 JUSTCIV 285 ECOFIN 1088 EJUSTICE 156 COMPET 798 CODEC 2058 IA 385, 9562/19 JUSTCIV 127 ECOFIN 512 EJUSTICE 83 COMPET 423 CODEC 1129 IA 162, 6664/20 ECOFIN 172 EF 37 JAI 234 samt rådsdokument inför RIF-rådet i juni 2020, 5285/20.

Tidigare behandlad vid samråd i EU-nämnden: den 30 november 2018, den 29 maj 2019 och den 29 maj 2020

Tidigare behandlad vid överläggning med eller information till riksdagsutskott:
Information till civilutskottet den 13 november 2018. Överläggning med civilutskottet den 26 februari 2019. Civilutskottet fick skriftlig information inför RIF-rådet den 4-5 juni 2020.

Bakgrund:

Kommissionen presenterade den 12 mars 2018 förslaget till förordning om tillämplig lag för rättsverkan gentemot tredje man av överföring av fordringar. Förslaget är en del av kommissionens handlingsplan för en kapitalmarknadsunion och syftar till att skapa en klarhet och förutsägbarhet i frågan om vem som äger en fordran efter en gränsöverskridande transaktion. För en närmare redovisning av förslaget hänvisas till faktagromemorian 2017/18: FPM65.

Europaparlamentet antog den 13 februari 2019 sin ståndpunkt i första behandlingen. Det är utskottet för rättsliga frågor (JURI) som har ansvaret för behandlingen.

Det tyska ordförandeskapet hade som målsättning att nå en allmän inriktning men det har visat sig behövas fortsatta förhandlingar på teknisk nivå. Det som framförallt behöver diskuteras vidare är vilken huvudregel som ska gälla enligt förordningen, hur vissa fordringar på finansmarknaden ska regleras och vad som ska gälla för fordringar som har säkerhet i fast egendom eller i registrerade tillgångar. Vid rådsmötet kommer ordförandeskapet presentera en framstegsrapport.

4. Rättsliga aspekter av terrorismbekämpning

- a) Hatpropaganda online
- b) Rapport om stöd till offer för terrorism
- c) Digitalt samarbete
- d) Slutsatser om europeiska arresteringsordern
- e) (ev.) Kumulativt åtal mot utländska stridande för internationella brott och terroristbrott

Avsikten med behandlingen i rådet: Diskussion.

Ansvarigt statsråd: Morgan Johansson och Mikael Damberg

Dokument: 13157/20 (bifogas)

Tidigare dokument: -

Tidigare behandlad vid samråd i EU-nämnden: -

Tidigare behandlad vid överläggning med eller information till riksdagsutskott: -

Bakgrund:

Denna dagordningspunkt är ministrarnas diskussion om rättsliga aspekter av terrorismbekämpning som ska komplettera det som diskuterades vid det extrainsatta ministerrådet för inrikesministrar den 13 november 2020.

Ordförandeskapet har presenterat ett diskussionspapper (13157/20) beträffande hela dagordningspunkten med tyngdpunkten på frågor om hatpropaganda online. Tre diskussionsfrågor för ministrarna anges:

1. Finns det erfarenhet på nationell nivå av en anmälningsskyldighet till behöriga myndigheter för onlineplattformar gällande hatbrott och hatpropaganda som de blir medvetna om?
2. Anser ni att det vore lämpligt att införa en sådan anmälningsskyldighet eller andra element i ett rättsligt ramverk på EU-nivå som syftar till att bekämpa hatbrott och olaglig hatpropaganda?
3. Har ni förslag på andra åtgärder som EU borde vidta för att förbättra bekämpningen av terrorism inom de områden som tas upp i diskussionspapperet eller på andra områden som relaterar till det rättsliga området?

a) Hatpropaganda online

I det diskussionsunderlag som ordförandeskapet har presenterat inför ministermötet läggs fokus på hatpropaganda. Ordförandeskapet vill ha en diskussion om nationella erfarenheter av att ställa krav på plattformar att anmäla hatpropaganda som de uppmärksammar och om medlemsstaterna ser behov av sådana regleringar på EU-nivå samt hur de brottsbekämpande myndigheternas åtkomst till bevisning kan säkerställas. Kommissionen har de senaste åren tagit initiativ som rör samarbete mellan medlemsstater, civilsamhället och it-företag med global verksamhet i syfte att olagligt innehåll ska tas bort från nätet. Bl.a. har ett meddelande och en rättsligt icke bindande rekommendation presenterats. Ordförandeskapet pekar på att den kommande s.k. "Digital Services Act" (DSA) omnämns när hatbrott på internet och sociala medier har diskuterats. Kommissionen kommer troligen att presentera sitt förslag till DSA den 9 december.

b) Rapport om stöd till offer för terrorism

Medlemsstaterna har i rådslutsatser från den 4 juni 2018 uppmanats att nominera en kontaktpunkt för brottsoffers rättigheter vid terrorism som ska ansvara för tillgängligt stöd, assistans, skydd och ersättning men även snabbt informationsutbyte med andra medlemsstater i händelse av terroristattacker. Kommissionen har den 24 juni 2020 presenterat en strategi om brottsoffers rättigheter vari det föreslås att offer för terrorism ska få ett helhetsstöd och att samarbetet mellan medlemsstater ska effektiviseras. Det tyska ordförandeskapet har drivit inrättandet av nationella kontaktpunkter och dess mandat där det ska framgå att varje medlemsstat är fri att organisera sin kontaktpunkt utifrån nationella förutsättningar och har presenterat en rapport om detta.

c) Digitalt samarbete

Under denna punkt kommer e-bevisning att diskuteras. Rådet beslutade om allmän inriktning avseende kommissionens förslag till en förordning om e-bevisning respektive ett direktiv om juridiska representanter i december 2018 respektive mars 2019. Treparsamtalen med Europaparlamentet kan förhoppningsvis inledas i början av 2021. Förordningen syftar till att ge brottsbekämpande myndigheter inom EU ett ändamålsenligt och effektivt verktyg för att få tillgång till elektronisk bevisning från tjänsteleverantörer som erbjuder sina tjänster i EU. Genom direktivet föreslås att dessa tjänsteleverantörer utser en juridisk representant i EU som ska se till att myndigheters beslut efterlevs och verkställs.

Under 2019 beslutade medlemsstaterna att ge kommissionen i uppgift att förhandla fram ett EU-gemensamt avtal med USA om tillgång till e-bevisning. Dessa förhandlingar befinner sig fortfarande i ett tidigt stadium.

Parallellt med förhandlingarna om tillgång till e-bevisning inom EU pågår sedan ett par år tillbaka ett arbete inom Europarådet med att ta fram ett andra tilläggsprotokoll till den s.k. Budapestkonventionen (Europarådets konvention om it-brottslighet), där delvis samma frågor är tänkta att regleras som i EU-förordningen. Under 2019 beslutade medlemsstaterna att ge kommissionen ett mandat att förhandla på EU:s vägnar i Europarådets förhandlingar beträffande det andra tilläggsprotokollet. Förhandlingarna i Europarådet befinner sig i sin slutfas.

Vidare pågår inrättande av systemet för digitalt utbyte av elektronisk bevisning (e-Evidence Digital Exchange System, e-EDES). Detta verktyg möjliggör säkert, snabbt och effektivt gränsöverskridande utbyte av europeiska utredningsordrar och ömsesidig rättslig hjälp mellan medlemsstaterna. e-EDES kommer att utvidgas till andra instrument för straffrättsligt samarbete. Kommissionen har också för avsikt se över unionens nuvarande rättsliga ram för informationsutbyte om

terrorismbekämpning med Eurojust och inrättandet av ett digitalt samarbetsverktyg för gemensamma utredningsgrupper.

d) Slutsatser om europeiska arresteringsordern

Under denna punkt förväntas ministrarna få en presentation av rådsslutsatser om den europeiska arresteringsordern: ”Europeisk arresteringsorder och utlämnandeförfaranden – aktuella utmaningar och vägen framåt”.

Det mest använda instrumentet för straffrättsligt samarbete är rådets rambeslut av den 13 juni 2002 om den europeiska arresteringsordern och överlämningsförfaranden mellan medlemsstaterna (2002/584/RIF) (rambeslutet). Rambeslutet har förenklat och påskyndat det straffrättsliga samarbetet mellan medlemsstater genom att införa ett nytt förenklat system för överlämnande av personer som misstänks eller dömts för ett brott. Instrumentet är baserat på principen om ömsesidigt erkännande. Den europeiska arresteringsordern bidrog väsentligt till att uppfylla unionens mål att ge medborgarna ett område med frihet, säkerhet och rättvisa. Trots detta har det framkommit vissa områden där det straffrättsliga samarbetet kan förbättras och effektiviteten i den europeiska arresteringsorderns överlåtelsemekanism ökas varför dessa rådsslutsatser har tagits fram. Slutsatserna syftar till att förbättra samarbetet och öka förtroendet mellan medlemsstaterna genom åtgärder som ska leda till en korrekt implementering och tillämpning av rambeslutet och EU-domstolens praxis. Att regelverket om arresteringsordern fungerar fullt ut är bl.a. av stor vikt i kampen mot terrorism och gränsöverskridande brottslighet. Vidare betonar slutsatserna vikten av att medlemsstaterna lever upp till rättsstatsprincipen liksom att fängelseförhållandena i medlemsstaterna når upp till gällande minimistandarder. Slutsatserna tar också upp ett nytt EU-instrument om överförande av lagföring på straffrättens område med syftet att ett sådant instruments genomförbarhet och mervärde ska bedömas samt med en inbjudan till kommissionen att vid ett positivt utfall utarbeta ett lagförslag till ett sådant instrument.

e) (ev) Kumulativt åtal mot utländska stridande för internationella brott och terroristbrott

Under denna punkt förväntas en presentation av det s.k. Folkmordnätverkets rapport *Cumulative Prosecution of Foreign Terrorist Fighters for Core International Crimes and Terrorism-Related Offences*.

Folkmordsnätverket (*the Network for Investigation and Prosecution of Genocide, Crimes Against Humanity and War Crimes*) etablerades genom ett rådsbeslut år 2002 i syfte att eftersträva nära samarbete mellan nationella myndigheter i utredningar och lagföring för folkmoordsbrott, brott mot mänskligheten och krigsbrott. Inom nätverket sker samarbete kring bl.a. utbyte av information och erfarenheter. Nätverket är baserat vid Eurojust.

Svensk ståndpunkt:

Regeringen stödjer EU:s arbete mot terrorism och välkomnar de framsteg som har gjorts i kampen mot terrorism. Samarbetet inom EU är centralt för Sveriges internationella arbete mot terrorism. Utöver det omfattande arbete som gjorts för att stärka informationsutbyte och operativt samarbete är det viktigt att fortsätta det förebyggande arbetet och åtgärder mot radikaliserings, inte minst stöd till lokala aktörer, för att möta de utmaningar och snabba förändringar som kännetecknar våldsbejakande extremism.

I den nu aktuella diskussionen avser regeringen lyfta fram följande:

Regeringen ställer sig positiv till att arbeta konstruktivt för en rättslig reglering på EU-nivå som skapar förutsättningar för en effektiv bekämpning av hatbrott och terrorismpropaganda online.

Regeringen välkomnar ordförandeskapets rapport om stöd till brottsoffer för terrorism.

Regeringen anser att det är prioriterat att samarbeta på EU-nivå för förbättrad tillgång till information och elektroniska bevis för brottsbekämpningen. Effektiv tillgång till e-bevisning är en förutsättning för att kunna utreda många brott, inklusive brott med koppling till terrorism.

Regeringen välkomnar rådsslutsatserna som syftar till att förbättra samarbetet kring den europeiska arresteringsordern och öka förtroendet mellan medlemsstaterna. Regeringen ställer sig också positiv till att kommissionen inbjuds att tillsammans med medlemsstaterna, Eurojust och det europeiska rättsliga nätverket diskutera om ett nytt EU-instrument om överförande av lagföring har ett mervärde och om det skulle vara genomförbart samt att kommissionen, om utfallet är positivt, inbjuds att ta fram ett lagförslag.

Vi behöver också tillsammans med övriga medlemsstater verka för ansvarutkrävande och lagföring av terrorbrott, exempelvis de som begåtts i Syrien och Irak. All terroristbekämpning, inklusive informationsutbyte, ska ske med respekt för grundläggande rättigheter och med hänsyn till skyddet av den personliga integriteten.

5. Eppo

Avsikten med behandlingen i rådet: Lägerapport

Ansvarigt statsråd: Mikael Damberg

Dokument: 13138/20 (bifogas).

Tidigare dokument: KOM (2013) 534 Förslag till förordning om inrättande av Europeiska åklagarmyndigheten, Faktapromemoria 2013/14:FPM10.

Tidigare behandlad vid samråd i EU-nämnden: 4 oktober 2013, 28 februari 2014, 28 maj 2014, 3 oktober 2014, 6 mars 2015, 12 juni 2015, 2 oktober 2015, 27 november 2015, 4 mars 2016, 3 juni 2016, 7 oktober 2016, 8 mars 2017, 2 juni 2017, 6 oktober 2017, 2 mars 2018, 1 juni 2018, 5 oktober 2018, 30 november 2018, 1 mars 2019, 29 maj 2019, 4 oktober 2019, 29 november 2019, 6 mars 2020, 29 maj 2020 och 2 oktober 2020

Tidigare behandlad vid överläggning med eller information till riksdagsutskott: 14 februari 2013 (info. JuU), 3 oktober 2013 (info. JuU), 27 februari 2014 (info. JuU), 25 mars 2014 (överläggning JuU), 25 maj 2014 (info. JuU), oktober 2014 (skriftlig info. JuU), 12 februari 2015 (info. JuU), 7 maj 2015 (överläggning JuU), 9 juni 2015 (info. KU), 11 juni 2015 (info. JuU), 1 oktober 2015 (info. JuU), 26 november 2015 (info. JuU), 2 februari 2016 (info. JuU), 3 mars 2016 (info. JuU), 4 oktober 2016 (info. JuU), 10 november 2016 (överläggning JuU), 1 juni 2017 (info. JuU), 3 oktober 2017 (info. JuU), 1 mars 2018 (info. JuU), 31 maj 2018 (info. JuU), 4 oktober 2018 (info. JuU), 29 november 2018 (info. JuU), 28 februari 2019 (info. JuU), 28 maj 2019 (info. JuU), 3 oktober 2019 (info. JuU), 28 november 2019 (info. JuU), 17 december 2019 (överläggning JuU), 5 mars 2020 (info. JuU) 28 maj 2020 (info. JuU) och 1 oktober 2020 (info. JuU).

Bakgrund:

Förordningen om inrättandet av Eppo antogs vid RIF-rådet i oktober 2017. Eppo ska ha primär behörighet att utreda och väcka åtal för brott mot EU:s finansiella intressen. Med undantag för de medlemsstater som valt att på olika sätt stå utanför det straffrättsliga samarbetet – dvs. Danmark och Irland – har i dagsläget samtliga medlemsstater förutom Ungern, Polen och Sverige anslutit sig till Eppo. Medlemsstater som väljer att stå utanför Eppo-samarbetet kan ansluta sig i efterhand. Såsom ej deltagande har Sverige inte rösträtt i frågor om inrättandet av Eppo.

Avsikten är att Eppo ska vara operativ i början av 2021. Arbetet med att inrätta Eppo har gått långsammare än planerat och vissa medlemsstater har uttryckt oro för tidplanen, men man arbetar hårt för att Eppo ska bli operativt som planerat.

6. Rättsstatsutvecklingen på det rättsliga området

Avsikten med behandlingen i rådet: Diskussion

Ansvarigt statsråd: Morgan Johansson

Dokument: 13126/20 (bifogas)

Tidigare dokument: KOM (2020) 580 final, Meddelande från kommissionen, 2020 års rapport om rättsstatsprincipen, Rättsstatssituationen i EU. Fakta-PM 2020/21:FPM 26, Kommissionens första årliga rapport om rättsstatssituationen i EU.

Tidigare behandlad vid samråd i EU-nämnden: Den 9 oktober 2020 (inför allmänna rådet den 13 oktober) och den 13 november 2020 (inför allmänna rådet den 17 november).

Tidigare behandlad vid överläggning med eller information till riksdagsutskott: -

Bakgrund

Rättsstatsfrågorna står för närvarande högt upp på EU:s dagordning. Bakgrunden är den negativa utvecklingen i några av medlemsstaterna. Flera parallella diskussioner och processer pågår i EU:s institutioner för att på olika sätt försöka påverka utvecklingen i rätt riktning.

Justitieministrarna ska den 2 december 2020 diskutera rättsstatsutvecklingen på det rättsliga området. Avsikten med diskussionen är inte att dubblera den diskussion som ägt rum i allmänna rådet inom ramen för den årliga så kallade rättsstatsdialogen. Det tyska ordförandeskapet har inför mötet presenterat ett diskussionsunderlag med två specifika frågor, dels om vilka aspekter inom rättsstatsprincipen som medlemsstaterna anser är särskilt viktiga på det rättsliga området, dels om medlemsstaterna kan se fördelar med att uppmuntra domare att delta i nätverk för en dialog om grundläggande europeiska värden och rättsstatsprincipen.

Kommissionen presenterade i juli 2019 ett nytt verktyg för att uppmärksamma rättsstatsfrågorna, den europeiska rättsstatsmekanismen. En ny årlig granskningsmodell som omfattar samtliga medlemsstater och som syftar till att fördjupa dialogen om rättsstatsutvecklingen i medlemsstaterna. Fyra områden granskas av kommissionen; de nationella rättssystemen, åtgärder mot korruption, mediamångfald samt kontroll och balans i det institutionella beslutssystemet

Den första årliga rapporten om rättsstatsituationen i EU presenterades den 30 september 2020. I rapportens allmänna del bedöms den övergripande utvecklingen av rättsstatsprincipen i samtliga medlemsstater. Analysen belyser ett antal gemensamma trender, särskilda utmaningar och exempel på positiv utveckling. Rapporten framhåller att många medlemsstater har höga standarder vad gäller rättsstatsprincipen. I ett antal EU-länder pågår även reformer för att stärka rättsväsendets oberoende. Det gäller även i EU-länder där rättsväsendets oberoende traditionellt har ansetts vara starkt eller mycket starkt. De landspecifika analyserna visar dock att rättsväsendets oberoende fortfarande är ett problem i vissa EU-länder.

Svensk ståndpunkt

EU-samarbetet bygger på gemensamma demokratiska värderingar där respekten för rättsstatsprincipen är grundläggande. Förtroendet för rättssystemen i medlemsstaterna är en grundläggande förutsättning för samarbetet på det rättsliga och inrikespolitiska området. Det förutsätter oberoende och välfungerande domstolar i medlemsstaterna. Det är viktigt att kontinuerligt diskutera rättsstatsfrågorna och överväga behovet av att stärka domstolarnas oberoende.

Regeringen ser positivt på att rättsstatsfrågorna diskuteras i olika delar av samhället, bland annat mellan yrkesverksamma inom rättsväsendet. Olika europeiska nätverk spelar redan en viktig roll när det gäller att främja och utbyta idéer och bästa praxis. Med hänsyn till domstolarnas oberoende är det viktigt att deltagande i ev. ytterligare nätverk bygger på frivillighet.

7. Aktuella lagstiftningsförslag

Avsikten med behandlingen i rådet: Information från ordförandeskapet om aktuella lagstiftningsförslag.

Ansvarigt statsråd: Morgan Johansson och Mikael Damberg

8. Det tillträdande ordförandeskapet arbetsprogram

Avsikten med behandlingen i rådet: Det inkommande ordförandeskapet Portugal kommer att presentera sitt arbetsprogram för perioden januari 2021 till juni 2021.

Ansvarigt statsråd: Morgan Johansson och Mikael Damberg

9. Övriga frågor

- (ev.) Meddelande om digital rättvisa i EU

Avsikten med behandlingen i rådet: Information från KOM om meddelande om digital rättvisa i EU

Ansvarigt statsråd: Morgan Johansson

Dokument: Det har ännu inte presenterats något dokument för behandling i rådet.

Tidigare dokument: -

Tidigare behandlad vid samråd i EU-nämnden: -

Tidigare behandlad vid överläggning med eller information till riksdagsutskott: -

Bakgrund:

Kommissionen planerar att lägga fram ett meddelande som syftar till att utnyttja de möjligheter som digital teknik erbjuder samt förbättra tillgången till och funktionen hos rättssystemen. En färdplan för meddelandet offentliggjordes sommaren 2020. I de rådsslutsatser om *tillgång till rättslig prövning – att ta vara på de möjligheter som digitaliseringen erbjuder* som antogs den 14 oktober 2020 uppmanades kommissionen att utarbeta en övergripande EU-strategi för digitalisering av rättsväsendet, i form av ett meddelande, senast i slutet av 2020.

Enligt KOM visar erfarenheter av COVID-19-krisen behovet av rättssystem som fungerar under utmanande omständigheter. Effektiv tillgång till rättslig prövning i EU hindras av pappersutbyte och behovet av att vara fysiskt närvarande. Digital teknik har potential att göra rättssystem mer tillgängliga och effektiva. Kommissionen har för avsikt att ta initiativ till att tillhandahålla en ”verktygslåda” med åtgärder för att öka digitaliseringen av rättsväsenden i hela EU, inklusive möjliga verktyg för lagstiftning, finansiering och informationsteknik

- ev.) Meddelande om ny strategi för implementeringen av stadgan om de grundläggande rättigheterna

Avsikten med behandlingen i rådet: Informationspunkt

Ansvarigt statsråd: Åsa Lindhagen

Dokument: Inget dokument har presenterats för behandling i rådet.

Tidigare dokument: -

Tidigare behandlad vid samråd i EU-nämnden: -

Tidigare behandlad vid överläggning med eller information till riksdagsutskott:
Konstitutionsutskottet informerades skriftligen i frågan den 21 september 2020.

Bakgrund:

EU:s stadga om de grundläggande rättigheterna (rättighetsstadgan) blev i och med Lissabonfördragets ikraftträdande rättsligt bindande som en del av primärrätten. EU-kommissionen antog 2010 en strategi för EU:s tillämpning av rättighetsstadgan. Rådet har i slutsatser från den 23 maj 2011 förbundit sig att årligen ha ett meningsutbyte med KOM om tillämpningen av stadgan.

Kommissionen antog i oktober 2012 en reviderad strategi för EU:s konkreta tillämpning av stadgan av vilken bl.a. framgår att kommissionen årligen ska ta fram rapporter om tillämpning av stadgan. Även EU:s byrå för grundläggande rättigheter tar årligen fram rapporter om grundläggande rättigheter. Rådet har under flera år, som svar på dessa rapporter, antagit rådsslutsatser.

Kommissionen avser samma dag som rådsmötet att besluta ett meddelande om en ny strategi för implementering av rättighetsstadgan vilken är tänkt att fokusera på kunskapshöjande arbete i medlemsstaterna.
